

הפחתת אלימות של ילד עם אוטיזם כלפי ילדים ומבוגרים במסגרת שילוב בגן

דיטה הוד, BCABA, אביטל אלישיב, BA

תקציר

ילד בן 4 עם אוטיזם המשולב בגן רגיל הפגין התנהגויות אלימות שכללו הכאה ואיום בהכאה כלפי ילדים ומבוגרים. הטיפול בהתנהגות כלל מספר שלבים ושינויים בהתערבות עד להפחתה באופן משמעותי. ראשית, חוזקו התנהגויות נאותות להעדר אלימות ונעשה תשלום תגובה (Response Cost) למקרי אלימות. במקביל נקבעה התעלמות מהאלימות מול מבוגרים ונזיפה בהתנהגות כשנעשתה מול ילדים. לאחר שלא נראתה הפחתה הוחלט על נזיפה עבור כל מקרי האלימות ללא הבחנה בין מבוגרים וילדים. בהמשך, שולבו מספר הליכים במסגרת חבילת הטיפול: נוסף תהליך של למידה תצפיתית דרך מתן מלל מחליף אפשרי במסגרת מסר חברתי שהוצג לילד שהוכה (ולא לילד המכה). נוספה גם עבודה על מניעה כאשר במקרים בהם עלה קונפליקט חברתי ניתנו מראש רמזים לילד וסיוע למלל אפשרי מחליף עוד טרם היכה. כמו כן, נערך שינוי במערך המחזקים להחלפה. שילוב כל ההליכים המתוארים הוביל להפחתה משמעותית במקרי האלימות בגן, הן כלפי ילדים והן כלפי הצוות.

נבדק

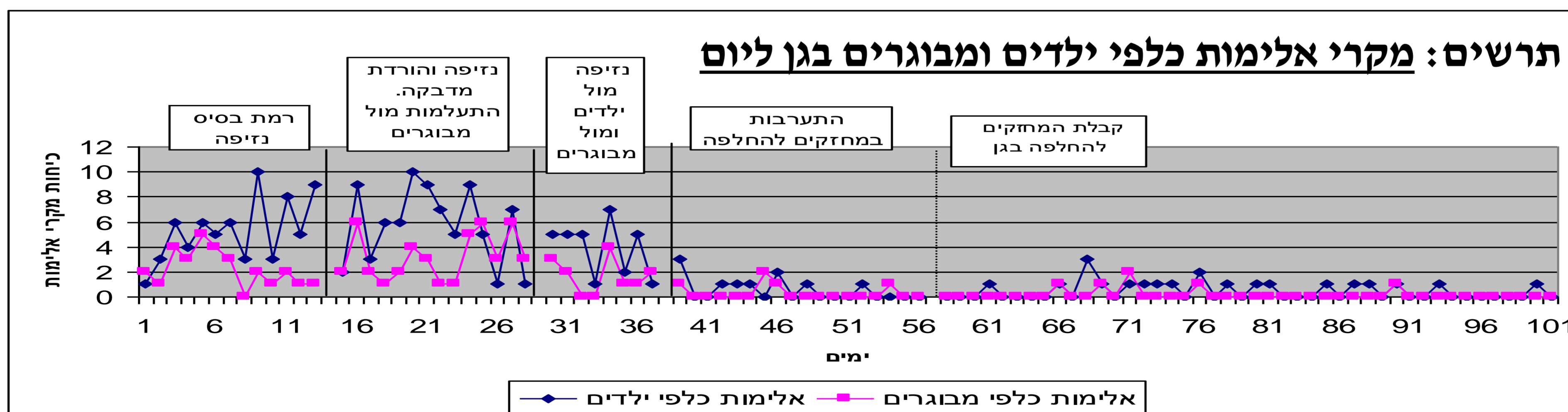
ילד בן 4 עם אוטיזם, המשולב בגן רגיל מדי יום עם משלבות סמויות ולומד בתוכנית חלקית בשעות אחרי הצהריים. הילד בעל יכולות קוגניטיביות גבוהות ויכולת למידה מהירה. מוקד הקושי שלו הוא בתחום החברתיות והמשחק. הוא מתקשה לקבל את האחר ורצונותיו ופחות קשוב לו. הוא מפגין בעיות התנהגות בתכנים הנוגעים לשליטה הן בגן והן בבית.

התערבות

מטרת ההתערבות היתה הפחתה של התנהגויות אלימות או איומים לאלימות כלפי מבוגרים וילדים בגן. ראשית נלקחו נתוני בסיס מתחילת השנה. האלימות הופיעה מול ילדים במקום השימוש בתקשורת מתאימה ("זה לא נעים ליי", "תחזיר ליי" וכדומה) ומול מבוגרים כשהתערבו בסיטואציה או נזפו בו על האלימות כלפי הילדים. במסגרת הגדרת ההתנהגות נכללו גם הרמות יד שלא מומשו לכדי מכה, בין אם נמנעו ובין אם עצרו את עצמו מלהכות. ההתערבות החלה במתן חיזוקי מדבקות עבור מקרים של התנהגות נאותה והפגנת איפוק או העדר אלימות, גם אם אלה נעשו באופן מרומז. למשל אם בחר לומר לחבר "זה מפריע ליי" במקום להכות. במקביל, עבור מקרים של אלימות או איומים לאלימות, הוסרה לו מדבקה בהליך תשלום תגובה (Response Cost). מחזקים להחלפה על צבירת המדבקות ניתנו בבית בהתאם למספר המדבקות שנצברו (פרסים בשווי שונה) בשעות הערב. לאחר שלא נראתה ירידה מספקת בהתנהגות נוספה נזיפה קצרה ("לא מרביצים") גם עבור אלימות כלפי מבוגרים אך ללא מתן תשומת לב נוספת לילד המכה. במקרים אלה הופנתה מלוא תשומת הלב של המבוגר באופן מופגן לילד המוכה, תוך לימוד הילד המכה תקשורת מחליפה דרך למידה תצפיתית (למשל, "אתה צודק, הוא היה צריך לומר תחזיר ליי"). במקביל, נעשתה עבודה על פתרון בעיות חברתיות, סיפורים חברתיים ותקשורת מותאמת למצבי קושי במסגרת הלימוד הפרטני בבית. בהמשך, הועבר עיתוי מתן המחזק להחלפה עבור המדבקות שצבר בגן, לשעה שחזר הביתה בצהריים. ולאחר זמן מועט הועבר מתן המחזק להחלפה לגן עצמו, עבור צבירה של כל 5 מדבקות ולא רק בסיום יום הפעילות.

תוצאו

נמצא כי חבילת הטיפול היתה יעילה להפחתה של התנהגויות האלימות. נזיפה לא הובילה להפחתה משמעותית מול ילדים, אם כי היתה יעילה במידה מסוימת עבור מקרי האלימות למבוגרים. התערבות במחזקים ושילוב פעילות מניעה בהתקרבות המשלבת לסיטואציה, נראה כי התערבות דרך מתן מחזקים להחלפה ודרך מתן מלל מחליף ובעיקר טרם הופעת בעיית ההתנהגות – הן ההתערבויות שסייעו במידה הרבה ביותר להפחתה של ההתנהגות. ניכר כי הילד נהנה מקבלת המדבקות, כיוון שביקש אותן עבור ביצוע התנהגויות נאותות. המקרים הבודדים בהם נראתה שוב אלימות לאחר ההפחתה הם מקרים של קושי בויסות, כשביקש להזיז ילד ובמקום זאת, דחף אותו.

כמו כן, עם השינוי במערך המחזקים בגן, הילד הביע צער וחרטה באופן מופגן בעקבות התנהגות אלימה.

סיכום ומסקנות

התערבות להפחתה של אלימות בגן לילד בן 4 כללה מספר שלבים עד להשגת הפחתה משמעותית. ניכר כי שילוב של הליכי מניעה להתנהגות טרם התרחשותה, לימוד ההתנהגות התקשורתית – חברתית המחליפה להתנהגות האלימות והתערבות במחזקים להתנהגות הנאותה, הוא השילוב אשר הוביל להפחתה ולשיפור בהתנהגות הכללית בגן. השינוי בהתנהגות אפשר לילד להיות שותף באינטראקציות רבות יותר עם מגוון ילדים ולא עורר עוד את חששם מקרבה אליו.